

Epidemioloogiliste terminite lühisõnastik

Andmed [Data] - informatsioon, mistahes laadi faktid. *Data* on mitmuses, *datum* on ainsuses.

Andmestik [Data set] – süstematiseeritud infokogum, tavaliselt elektroonilisel kandjal ja mingil kindlal teemal nagu näiteks loomahaigus.

Aritmeetiline keskmine [Mean-Arithmetic] - keskmise suundumuse mõõt, mis on välja arvatud liites kokku kõik üksikväärtused ning jagades nende summa liikmete arvuga grupis.

Determinant [Determinant] - mistahes tegur, kas siis sündmus, karakteristik või mõni muu defineeritav üksus, mis kutsub esile muutuse tervises seisundis või mingis teises defineeritavas karakteristikus.

Dispersioon [Variance] - mõõtmiskogumi dispersioon on iga mõõtmise hälvete ruutude summa

Ekspérimentaalne uuring [Experimental Study] – uuring, mille tingimused on uurija otsese kontrolli all.

Endeemiline haigus [Endemic Disease] - haiguse või nakkusliku haiguse tekitajai pidev kohalolek antud geograafilises piirkonnas või populatsioonis. See tähendab ka, et haiguse levik on tavapärane mingil alal või mingis populatsioonis.

Ennustusväärtus [Predictive Value] - sõeluuringus või diagnostilistes testides on positiivse tulemuse ennustusväärtus positiivse tulemusega loomade osakaal, kellel tegelikult on uuritav haigus. Negatiivse tulemuse ennustusväärtus on tõenäosus, et negatiivse tulemusega loomale ei ole uuritavat haigust. Testi ennustusväärtuse määrab testi tundlikkus ja spetsiifilisus ning haiguse levimus testi kasutamise ajal.

$$\text{Positiivse tulemuse ennustusväärtus} = \frac{\text{Tegelikult haigete loomade arv}}{\text{Positiivse testitulemusega loomade koguarv}}$$

$$\text{Negatiivse tulemuse ennustusväärtus} = \frac{\text{Tegelikult tervete loomade arv}}{\text{Negatiivse testitulemusega loomade koguarv}}$$

Epidemia [Epidemic] - eeldatust oluliselt sagedam haigusjuhtude esinemine populatsioonis või piirkonnas. Sageli loetakse normaalsest suuremaks esinemissageduseks seda, kui esinemus on keskmisest esinemusest üle kahe standardhälbe võrra suurem.

Epidemia(taudi-)kõver [Epidemic curve] – histogramm, milles X-telg tähistab haigusjuhtude ilmnemisaega ja Y-telg tähistab haigusjuhtude sagedust. See on kasulik vahend määramaks haiguse levimise epidemioloogiat haiguspuhangu uurimisel.

Epidemiline levik [Epidemic-Propagating] - haiguspuhang või puhangute rida, mis tuleneb loomalt-loomale levimisest.

Epidemioloogia [Epidemiology] - tervisega seotud seisundite ja sündmuste jaotumise ja determinantide uurimine populatsioonides. Seda terminit kasutatakse praegu enamasti ka uuringute kohta, mida viiakse läbi loomapopulatsioonides, kuigi vahetevahel kasutatakse ka terminit: epizootoloogia.

Epidemioloogia eksperimentaalne [Experimental Epidemiology] - spetsiifiliste populatsiooniekspriimentide planeerimine, et testida epidemioloogilisi hüpoteese (nt. väliuuringud, kliinilised uuringud).

Epidemioloogia teoreetiline [Theoretical Epidemiology] – matemaatiliste/statistiliste mudelite arendamine selgitamaks mitmesuguste haiguste esinemise erinevaid aspekte.

Epidemioloogia, kirjeldav [Epidemiology, descriptive] - haiguse või mõnede teiste tervisega seotud karakteristikute populatsioonis esinemise uurimine. See termin viitab pigem üldisele vaatlusele kui analüüsile.

Esinemine [Occurrence] – lausung, mis viitab haiguse kohalolule ilma selle sagedust tähtsustamata. See määratlus kirjeldab nimetatud sõna kasutamist rahvusvahelistes loomahaiguste raportites.

Esmane juht [Primary Case] – isend, kes toob haiguse karja, või muusse uuritavasse gruppi. Mitte ilmtingimata esimene diagnoositud juht selles karjas. Vt. Indeksjuht.

Ettesuunatud (ajas) uuring [Prospective Study] - vt. kohortuuring.

Haigestumus (esinemus); esmashaigestumus [Incidence] - uute haigusjuhtude või teiste seisundite suhteline arv, kindlas populatsioonis kindla perioodi jooksul.

$$\text{haigestumus} = \frac{\text{Uute juhtude arv kindlal ajaperioodil}}{\text{Keskmine ohustatud populatsioon (ohustatud isendite arv) samal perioodil}}$$

Matemaatiliselt saab eristada kahte tüüpi haigestumuse näitajaid. Need on HAIGESTUMUSKORDAJA (*incidence rate*), milles lugejaks on uute juhtude arv ja nimetajaks on ohustatud isendite arv loom-ajaühikutes; ja HAIGESTUMUS RISK (*incidence risk*), milles nimetaja on ohustatud loomade arv vaatlusperioodi alguses (nagu see on esitatud ülal toodud valemis).

Haiguse(tekita) reservuaar [Disease Reservoir] - mistahes loom või objekt, milles nakkuslik haiguse tekitaja paljuneb või areneb ning millest sõltub tema kui liigi püsimine looduses.

Haiguse determinant [Disease Determinant] - mistahes haigusega seotud muutuja (tegur), mille eemaldades või mida muutes on tagajärjeks haiguse esinemissageduse muutus populatsioonis.

Haigusetekitaja, agens [Agent] - Tegur, nagu näiteks mikroorganism või keemiline aine, mille olemasolu või ülemäärane kohalolek on nõutav haiguse tekkimiseks.

Haiguspuhang [Outbreak]- haiguse esinemine karjas või mõnes teises eristatavas loomagrupis. Praktilisel otstarbel on see termin samatähenduslik epideemiaga.

Hii-ruut (χ^2) test [Chi-Square Test] – statistiline meetod, millega saab määrata, kas kaks või enam proportsioonide või sageduste seeriat on üksteisest oluliselt erinevad või kas üks proportsioonide seeria erineb oluliselt eeldatavast jaotusest. Pearsoni hii-ruutu kasutatakse sobitamata andmete puhul ning McNemari hii-ruutu sobitatud [*matched*] andmete analüüsil. Vt. täiendavaks selgituseks mõiste „assotsiatsioon“ definitsiooni.

$$\chi^2 = \sum \frac{(E_i - O_i)^2}{E_i} \text{ kus}$$

E_i = eeldatav arv lahtri i jaoks ja

O_i = täheldatud arv lahtris i .

Histogramm [histogram] – sagedusjaotus, mis on graafiliselt kujutatud ristkülikutena, mille alused on võrdsed klassi laiusega ja mille pindalad on proportsionaalsed absoluutsete või suhteliste sagedustega.

Hälbijad [Outliers] - vaatlusandmed, mis erinevad nii ulatuslikult ülejäänud andmetest, et võivad kahtlust äratada kas mitte jämedat viga pole andmete registreerimisel tehtud, või vihjab sellele, et need väärtused pärinevad erinevalt populatsioonilt.

Hüpotees [Hypotheses] – arvamus, mida saab kontrollida faktidega, mis on teada või mida on võimalik hankida. Samuti ka väide, et suuremas uuritavas populatsioonis eksisteerib seos kahe või rohkema muutuja vahel või erinevus kahe või enama grupi vahel.

Indeksjuht [Index Case] - esimene diagnoositud haigusjuht karjas või mõnes teises määratletavas grupis.

Indikaatorkarjad [Sentinel Herds] – karjad, mis on küllalt esinduslikud populatsiooni kui terviku suhtes ning mida testitakse regulaarsete ajavahemike järel nakkushaiguste osas, et teha kindlaks, kas ja mil määral esineb haigusi populatsioonis.

Inkubatsiooniperiood [Incubation Period] - ajavahemik alates nakkusliku haiguse tekitajai sissetungist või kokkupuutest keemilise ainega kuni haiguse või vaadeldava seisundi sümptomite ilmnemiseni.

Juhtkontrolluuring [Case-control study] – uuring, mis alustab uuritava haigusega loomade (või karjade) määramisest ja sobiva, ilma haiguseta loomade (karjade) kontrollgrupi (võrdlus-) määramisest. Seda liiki uuring eeldab andmete kogumist nimetatud kahe grupi suhtes toimivate haiguse riskitegurite kohta ning nende andmete analüüsi. Tavaliselt on see retrospektiivne uuring, kuna haigusjuhud on ilmnenu enne kui selgitatakse välja eksponeeritus.

Juhuslik [Random] - juhusest sõltuv.

Juhuslik valik [Random Sampling] - meetodika indiviidide valimiseks populatsioonist nõnda, et igal juhul populatsioonist on võrdne võimalus saada valitud valimisse.

Juhuvalem [Random Sample] - taolisel viisil kokku seatud populatsiooni valim, et igal populatsiooni liikmel on võrdne ja mitte null võimalus saada valitud.

Järeldamine [Inference] - vaatlustelt üldistuste tegemisele üleminek.

Järjestustunnused [Ordinal data] - tunnuste liik, millel on piiratud arv kategooriaid ja mis on olemuselt astendatud madalaimast kõrgeimani (nt. nagu haiguse raskusaste).

Kategoorialised andmed [Categorical Data] – kvalitatiivseid andmed, mida saab määratleda konkreetsetesse gruppidesse. Need võivad olla nominaalsed [*nominal*] (s.t. nimetatavad), järjestusandmed (ordinaalsed) [*ordinal*] (s.t. järjestatavad), või kaheväärtuselised e. binaarsed [*dichotomous*] (s.t. esineb/ei esine).

Kihitatud (stratifitseeritud) valim [Stratified sample] - selle puhul jagatakse populatsioon selgeteks alamrühmadeks vastavalt mõnele tähtsale karakteristikule, nt. karja suurus, ning võetakse juhuslik valim igast alamrühmast.

Kohortuuring = tegurilähtene uuring [Cohort Study] - epidemioloogiline uuring, milles teatud populatsiooni uuritavad isendid või karjad valitakse uuringusse lähtuvalt eksponeeritusest riskiteguri(te)le või teguri(te)le, mis eeldatavalt mõjutavad mingi haiguse või muu tagajärje esinemise tõenäosust. Kohortuuring on enamasti ettesuunatud.

Kontingentsustabel [Contingency Table] - selline tabelikujuline andmete ristklassifikatsioon, kus ühe karakteristiku alamkategoriad on esitatud horisontaalselt (ridades) ja teise karakteristiku alamkategoriad on antud vertikaalselt (tulpades), ning näidatud on ka igas lahtris asuvate ühikute hulk. Lihtsaim kontingentsustabel on neljakordne või 2 x 2 tabel, kuid kontingentsustabel võib sisaldada väga paljusid klassifikatsiooni dimensioone.

Kordaja [Rate] - väljendab muutust ühes suuruses ajaga seotud ühiku kohta. See on suhe, mille põhitudunuseks on see, et aeg on nimetaja element ning milles on selge seos lugeja ja nimetaja vahel. Vt. ka Suhe ja Võrre.

Kordus [Replication] - eksperimendi või uurimuse läbiviimine rohkem kui üks kord, et kinnitada järeldusi ja saada täiustatud valimivea hinnang.

Kordustäpsus [Precision] - omadus, mis näitab millegi täpset määratletust või väljendatust. Viitab testi või mõõtmisvahendi võimele anda samaseid tulemusi mõõtmiste korduval teostamisel. Mõnikord nimetatakse ka korratavuseks.

Korratavus [Repeatability] - testi võime anda samaseid tulemusi ka korduvatel sooritustel. Vt. Kordustäpsus.

Kvalitatiivsed andmed [Qualitative data] - andmed, millel on taolised spetsiifilised omadused nagu tõug, sugu ja värv. Vt. Nominaaltunnus.

Kvantitatiivne [Quantitative] - vt. Pidevad andmed. *Continuous Data*

Latentne infektsioon [Latent Infection] - nakkusliku haiguse tekitajai püsimine peremeesorganismis haigussümptomeid põhjustamata.

Letaalsus [Case-Fatality Rate] - antud haigusesse surnud loomade proportsioon haigestunute koguhulgas teatud perioodi jooksul.

$$\text{Letaalsus (CFR)} = \text{samast põhjusest tulenev} \frac{\text{Surmajuhude arv}}{\text{Juhude koguarv}}$$

Levimus [Prevalence] - haigusjuhtude või muude seisundite osakaal populatsioonis ilma mingi eristuse vanade ja uute juhtude vahel. Kui seda kasutatakse ilma täpsustusega, siis see termin viitab tavaliselt juhtude arvule väljendatuna proportsioonina ohustatud populatsioonist kindlal ajahetkel (punktlevimus).

$$\text{Levimus} = \frac{\text{Juhude koguarv mingil kindlal ajahetkel}}{\text{Samal ajahetkel ohustatud olnud populatsioon}}$$

Levimusuuring [Prevalence study] - vt. läbilõikeuuringud.

Longitudinaal-uuring [Longitudinal Study] - uuring, mida teostatakse mingi määratud ajaperioodi kestel, ning mis võib olla kas retrospektiivne või prospektiivne. Vt. ka juhtkontroll- ja kohortuuring.

Lugeja [Numerator] – murru ülemine osa, mida kasutatakse kordaja või suhtarvu arvutamisel.

Läbilõikeuuring (sün.: levimusuuring) [Cross-Sectional Study (syn: prevalence study)] - uuring, mis on läbi viidud populatsiooni esindusliku valimi peal ning mis uurib haiguse või muu terviseiga seotud karakteristikute seost teiste huvipakkuvate muutujatega, mis eksisteerivad ühes kindlas populatsioonis ühel kindlal ajal.

Matemaatiline mudel [Mathematical Model] - mingi süsteemi, protsessi või seose esitus matemaatilisel kujul, milles kasutatakse võrrandeid, et simuleerida uuritava süsteemi või protsessi käitumist.

Mediaan [Median] - vaatluste kogumi suuruse järjekorras järjestatud väärtuste rea keskmisel kohal asetsev väärtus.

Mitmeastmeline valimivõtt [Multistage Sampling] –valimi selekteerimine kahes või enamas järgus, nt. valimi võtmine karjadest ning seejärel loomade valim valitud karjade seast.

Monitoorimine [Monitoring] - tavamõõtmiste teostamine ja analüüs, mis on suunatud muutuste varajasele tuvastamisele haiguse levimuses ja/või haigestumuses, tervises või toodangunäitaja muutuses.

Mood [Mode] - mood on kõige sagedamini esinev väärtus mõõtmiste kogumis. Konkreetse mõõtmiste kogumis võib olla rohkem kui üks mood. .

Mudel [Model] - tegeliku olukorra kujutamine või simulatsioon.

Muutuja , tunnus [Variable] - vt. Sõltuv tunnus, Sõltumatu tunnus.

mõõtmiste aritmeetilisest keskmises jagatuna mõõtmiste arvust ühe võrra väiksema arvuga. Vt. ka standardhälve.

Nakkavus [Infectivity] - haiguse tekitajai võime siseneda peremeesorganismi ning seal ellu jääda ja paljuneda.

Nakkusliku riskiteguri puhul on puhangu haigestumus sekundaarsete haigusjuhtude arv, mis tekivad aktsepteeritud inkubatsiooniperioodi vältel jagatuna vastuvõtlike isendite arvuga grupis, mis oli eksponeeritud esmasele haigusjuhule (indeksjuhule).

Nihe (valikunihe) [Bias, Selection bias] - viga, mis on põhjustatud süstemaatilistest erinevustest parameetrites loomadel või karjadel, mis valiti uuringusse võrreldes nendega, mida ei valitud.

Nihe [Bias] - mistahes mõju uurimise mistahes etapis, mis kaldub esile kutsuma tulemusi, mis lahknevad süstemaatiliselt tegelikest väärtustest, nt. süstemaatiline viga.

Nimetaja [Denominator] - ohustatud populatsioon näit. kordaja või suhtarvu arvutamisel. Vt. ka „Lugeja“

Nominaaltunnus [Nominal Data] - tunnuse liik, millel on piiratud arv kategooriaid, kuid need ei ole järjestatavad, näiteks nagu tõug ja sugu.

Normaaljaotus [Normal Distribution] - pidev sümmeetriline sagedusjaotus, kus mõlemad otsad ulatuvad lõpmatusse; aritmeetiline keskmine, mood ja mediaan on identsed. Graafiliselt esitatuna on sellel kellukesekujuline kõver ning tema kalde või kjuu määravad täielikult keskväärtus ja dispersioon.

Normaalne [Normal] - antud populatsiooni või populatsioonide grupi tavalise variatsioonipiirdesse jääv; või antud populatsioonis või grupis tihti esinev.

Nullhüpotees [Null Hypothesis] – hüpotees, mille järgi kahel muutujal ei ole mingit seost, või mille järgi kahe või rohkema populatsiooni variatsioon ei erine üksteisest.

Olulisuse nivoo [Significance level] – nimetatakse ka alfa (α), esimest liiki vea määr, või p-väärtus. Tõenäosus saada valimis selline erinevus, mis üldkogumis ei kehti. Vt. ka võimsus.

Omistatav risk [Attributable Risk] - liigrisk (üle baasjoone), mis on seletatav uuritava karakteristiku või riskiteguriga. Selle puhul on vajalik haigestumuse arvutamine. *Omistatav risk = haigestumus riskitegurile eksponeeritud loomade seas - haigestumus eksponeerimata loomade seas*

Pandeemia [Pandemic] – epideemia, mis esineb väga laial alal, hõlmab paljusid maid ning enamasti mõjutab suurt osa elanikkonnast.

Parameeter [Parameter] - kokkuvõtlik kirjeldav populatsiooni karakteristik (vrld. statistik – valimipõhine mõõt).

Patogeensus [pathogenicity] – organismi võime esile kutsuda haigust.

Pidevad andmed [Continuous Data] – kvantitatiivsed andmed potentsiaalselt lõputu hulga võimalike väärtustega piki kontinuumit.

Proportsioon, võrre [Proportion] – murd, milles lugeja on osa nimetajast .

Randomiseerimine [Randomization] – indiviidide määramine gruppidesse juhuslikkuse alusel. Juhuse variatsiooni piirides peaks randomiseerimine tagama kontroll- ja katsegruppi ühetaolisuse uurimise alguses ning tagama, et uurija isiklik hinnang ja eelarvamused ei mõjuta gruppidesse määramist. Tuleb tähele panna, et juhuslik paigutus järgib ettekirjutatud plaani, mis on tihti koostatud juhuslike arvude tabeli abil või elektroonilise juhuslike arvude generaatoriga.

Retrospektiivuuring [Retrospective Study] – uuring, mis kogub ja kasutab eelnevate uuringute andmeid. Juhtkontrolluuring on retrospektiivne, sest ta vaatab tagasi teadaolevate tulemuste punktist, et määrata põhjustavaid tegureid.

Riskitegur [Risk Factor] – omadus või eksponeering, mis tõstab haiguse või mõne muu määratletud tagajärje avaldumise tõenäosust.

Ruumiline jaotumine [Spatial distribution]- haigussündmuste suhe üksikute loomade või loomarühmade asupaika.

Sagedus [frequency] - sündmuse ilmnemiste arv määratud populatsioonis ja ajavahemikus.

Sagedusjaotus [Frequency Distribution] – numbriliste andmete mistahes korraldus, mis on saadud mõõtes mingit parameetrit populatsioonis.

See on kumulatiivhaigestumuse eriline vorm, mida kasutatakse haiguspuhangute uurimisel.

Segav tegur [Confounding Factor] - segav tegur või muutuja on selline tegur mis on jaotunud korrapäraselt sõltumatu (eksponeringu-) muutuja suhtes ning on seotud uuritava sõltuva (tulemus-) muutujaga. Seos sõltuva muutujaga tehakse tavaliselt kindlaks varasemate uuringute tulemuste põhjal.

Seire [Surveillance] - süsteem või mõõtmismeetod, millega hangitakse teadmisi populatsioonist andmete kogumise, analüüsi ja interpreteerimise abil, püüdes varakult tuvastada haigusjuhte või muutusi populatsiooni tervislikus seisundis. Seire sihiks on suunatud tegevus mingi olukorra ennetamisel või selle käsitlemisel.

Sekkuv uuring [Intervention Study] - epidemioloogiline uuring, mis on kavandatud testima oletatavat põhjus-tagajärg seost muutes oletatavat põhjuslikku tegurit populatsioonis ja mõõtes muutust parameetris.

Seos, assotsiatsioon [Association] - Statistilise sõltuvuse tase kahe või enama sündmuse või muutuja vahel. Sündmuste vahel on seosed siis, kui nad ilmnevad koos sagedamini, kui seda juhuse puhul võimalikuks peetakse. Statistiline seos ei pea tingimata tähendama põhjuslikku seost. Statistilise olulisuse testimine võimaldab meil määrata seda, kui ebatõenäoline on meil täheldada sündmustevahelist seost valimis juhuslikult, siis kui tegelikkuses nimetatud seost populatsioonis, millest me valimi võtsime, ei eksisteeri.

Sobitamine [Matching] - protseduur, millega tehakse uuritava grupp ja kontrollgrupp omavahel võrreldavaks tegurite osas, mis tõenäoliselt hakkavad mõjutama tulemusi, kuid mille suhtes katsetajal otsene huvi puudub.

Spetsiifiline kordaja [Specific Rate] - väljendab karakteristiku sagedust konkreetse populatsiooni ühiku suuruse kohta.

Spetsiifilisus [Specificity] - testi poolt tõeselt tuvastatud tegelikult mittehaigete loomade osa. Nagu ka tundlikkus, on spetsiifilisus tinglik tõenäosus.

Sporaadiline [Sporadic] - haigus, mis esineb ebaregulaarselt, tavaliselt harva ja ilma mingisuguse ilmse arenguloogikata.

Standardhälve [Standard Deviation] - hajuvuse või variatsiooni mõõt. Standardhälve on ruutjuur valimi varieeruvusest. Keskmise näitab, kuhu grupi väärtused on koondunud. Standardhälve on selle mõõt, kui laialt on väärtused populatsioonis hajutatud ümber keskmise.

Standardviga [Standard Error] - valimi statistiku varieeruvuse mõõt, mis konkreetselt seob tuvastatud keskmise populatsiooni tõelise keskmisega.

Statistika [Statistics] - teadus ja oskused, mis tegelevad variatsiooniga andmetes nende kogumise, klassifitseerimise ja asjakohase analüüsi kaudu.

Statistiline olulisus [Statistical Significance] - statistilised meetodid võimaldavad eelnevalt hinnata uuritava seose ulatuse tõenäosust sõltuvate ja sõltumatute muutujate vahel, mis ületatakse nullhüpoteesi puhul. Sellest hinnangust lähtuvalt saab määratleda tulemuse statistilise "olulisuse". Harilikult avaldatakse statistilise olulisuse nivood "P" väärtusega või tõenäosuse väärtusega. Vt. ka Olulisuse nivoo ja Võimsus.

Suhtarv; suhe [Ratio] - väljendab seost lugeja ja nimetaja vahel, kui need kaks on eraldi ja erinevad suurused, s.t. lugeja ei sisaldu nimetajas.

Suhteline risk [Relative Risk] – oletatava teguriga kokkupuutunud indiviidide haigestumuse ja teguriga mitte kokkupuutunud isendite haigestumuse suhe ; kohortuuringutes tihti kasutatava seose mõõt. Vt. ka Šansside suhe.

	Haigus	Ei ole haigust
Eksponeeritud	a	b
Mitte-eksponeeritud.	c	d

Suhteline risk on:
 $(a/a+b) / (c/c+d)$

Sõeluuring [Screening] - tähendab populatsiooni või populatsiooni valimi allutamist diagnostilisele testile või toimingule eesmärgiga tuvastada haigus. Selle suunitlusega testid on tavaliselt odavad, kergelt läbiviidavad ja tundlikud kuid tihti mitte eriti spetsiifilised.

Sõltumatu tunnus [Independent Variable] - uuritav või mõõdetav karakteristik, mis eeldatavasti mõjutab sündmust. Sündmus ei mõjuta sõltumatut tunnust, kuid sõltumatu tunnus võib olla sündmuse põhjustajaks või soodustada selle variatsiooni.

Sõltuv muutuja (sün.: tulemus/vastus-muutuja) [Dependent Variable (syn: outcome/response variable)] - muutuja või tegur, mille väärtus sõltub või oletatavalt sõltub teiste uuritavate [põhjuslike] muutujate mõjust.

Süsteemiline valim [Systematic Sample] - mingi lihtsa süstemaatilise reegli järgi valimivõtu viis, näiteks nagu iga viies lehm karjas, kui nad sisenevad lüpsiplatsile. Süstemaatiline valim võib viia vigadeni, mis muudavad üldistused kehtetuks.

Šansside suhe [Odds Ratio] - kahe šansi suhe. Juhtkontrolluuringus on see šansi, olla eksponeeritud ja kuuluda haigete isendite rühma suhe šanssi, olla eksponeeritud ja kuuluda tervete isendite rühma. Kohort- või läbilõikeuuringus on see šansi, et haigus esineb eksponeeritud isenditel ja šansi, et haigus esineb mitteeksponeeritud isenditel suhe. Matemaatiliselt arvutatakse šansside suhet samasuguselt kõikide uuringuliikide puhul.

	Haiged	Mittehaiged
Kokkupuutunud	a	b
Mitte-kokkupuutunud	c	d
Šansside suhe on ad/bc		

Tabatus, „puhangu haigestumus“ [Attack Rate] - vastuvõtlike isendite proportsioon, kes on eksponeeritud haigestumist tingivale riskitegurile haiguspuhangu ajal ja kes haigestuvad antud haigusesse haiguspuhangu vältel.

$$Tabatus = \frac{\text{haiguse juhtude arv haiguspuhangu (epideemia) ajal}}{\text{puhangu alguses ohustatud olnud isendite arv}}$$

Tegurimõjude segamine [Confounding] - olukord, milles kahe teguri mõjud ei ole eraldatud. See on eksponeeritusest või riskitegurist tingitud ilmse mõju moonutamine, mis on põhjustatud seosest teiste teguritega, mis võivad mõjutada tulemust.

Trend [trend] – suundumus, pikaajaline liikumine korrapärase jadana (nt. aegrida). Põhitunnuseks on see, et liikumine, kuigi ta võib lühemas plaanis olla ebakorrapärane, ilmutab pikemas ajas järjekindlat samasuunalist liikumist.

Tundlikkus [Sensitivity] – tegelikult haigete loomade osa skriinitud populatsioonis, keda testi järgi tuvastatakse kui haigeid. See on tõenäosuse mõõt, et haiged loomad testi poolt eksimatult kindlaks tehakse.

$$Tundlikkus = \frac{\text{Positiivselt testitud haigete loomade arv}}{\text{Haigete loomade koguarv}}$$

Täpsus, õigsus [Accuracy] - Määr, mille ulatuses mõõtmine või mõõtmistel põhinev hinnang esindab mõõdetava omaduse õiget väärtust.

Tüüp I viga [Type I Error] - viga, mis tekib siis, kui kasutatakse andmeid valimist, mis näitab statistiliselt olulist seost siis, kui taolist seost populatsioonis tegelikult ei esine. Võrdub olulisusnivooga või alfaga. Vt. ka võimsus ja olulisusnivoo.

Tüüp II viga [Type II Error] - viga, mis tekib siis, kui ei suudeta näidata statistiliselt olulist seost siis kui see populatsioonis esineb. Võrdub Beta-ga. Uuringu võimsus võrdub 1-Beta. Vt. ka võimsus ja olulisuse nivoo.

Usalduspiirid = usaldusvahemik [Confidence Limits] - vahemik, mille piirväärtusi saab välja arvutada vaatlusandmetest ning millel on teatud tõenäosus sisaldada huvipakkuvat parameetrit.

Vaatlusuuring [Observational Study] - epidemioloogiline uuring, kus loodusel lastakse kulgeda oma teed sel ajal, kui uuritakse ühe karakteristiku muutusi või erinevusi teis(t)e karakteristiku(te) muutuste või erinevuste suhtes ilma uurijapoolse vahelesegamiseta (nt. kirjeldav, läbilõike, juhtkontroll, kohort).

Vabadusastmete arv [Degrees of Freedom (df)] - kontingentsustabelis on see sõltumatute võrdluste arv, mida valimiliikmete vahel teha saab. See arvutatakse järgmiselt: rea-kategooriate arv - 1 x tulba-kategooriate arv - 1.

Valenegatiivne [False Negative] - kui diagnostilise uuringu tulemus on negatiivne, kuid haigus või seisund tegelikult esineb.

Valepositiivne [False Positive] kui diagnostilise uuringu tulemus on positiivne, kuid haigust või seisundit tegelikult ei esine.

Valiidsus [Validity] – määr, mille ulatuses uuring või katse mõõdab seda, mida ta on ette nähtud mõõtma.

Valimivõtt [Sampling] - toiming, mis hõlmab endas esinduslike subjektide valimist mingi kindla grupi kõigi subjektide hulgast. Järeldusi, mis põhinevad valimi tulemustel võib omistada ainult populatsioonile, millest valim võeti. Vt. ka juhuslik valim ja valikunihe.

Vastamismäär [Response Rate] - täidetud või tagastatud küsitlusvahendite arv (küsimustikud, intervjuud jne.), jagatud uuringu jaoks algselt väljavalitud indiviidide koguarvuga.

Vektor [vector] - elusorganism (sageli lüljalgne), mis viib nakkusliku haiguse tekitajai nakatunud loomalt või tema heitmetelt vastuvõtlikule isendile, tema toidule või vahetusse ümbrusse.

Viga Süstemaatiline viga [Systematic Error] – viga, mis on põhjustatud muudest teguritest kui juhus, nt. vigased mõõtmisvahendid.

Viga Valimiviga [Error – Sampling] - pärast suurest populatsioonist võetud valimi uurimist on selle keskmine või mõni muu valimist arvatud statistik tõelisest, kogupopulatsiooni kohta arvatud ,näitaja väärtusest erineva väärtusega. Kogupopulatsiooni väärtuse ja valimist arvatud hinnangu erinevust nimetatakse valimiveaks.

Virulentsus [Virulence] – see on patogeensuse mõõt. See näitab haiguse tekitajai poolt antud peremeesorganismis esile kutsutud haiguse potentsiaalset raskust. Arvuliselt väljendatuna on see ilmsete infektsiooni tunnustega juhtude arvu suhe nakatunute koguarvu, kindlaksmääratuna läbi immunoloogilise analüüsi. Mõnikord peetakse letaalsuse määra haiguse virulentsuse indikaatoriks.

Võimsus [Power] - tõenäosus leida erinevust kahe või enama grupi vahel, juhul kui erinevus esineb. Võimsus = 1-Beta = 1-teist liiki vea tõenäosus.

		Tegelik olukord	
		Erinevused	Erinevusi ei ole
Statistiline test	Jah	õige otsus (Võimsus = $1 - \text{Tüüp II viga}$)	vale otsus (Alfa = Tüüp I viga)
	Ei	vale otsus (Beta = Tüüp II viga)	õige otsus (Usaldatavus = $1 - \text{Tüüp I viga}$)

Üldkordaja [Crude Rate] – kordaja, mis kehtib kogu populatsioonile sõltumata selle populatsiooni omadustest (vrld. Spetsiifiline kordaja).

Ülevaate- (vaatlev-) uuring [Survey]- uurimine, mille puhul toimub süstemaatiline info kogumine. Ülevaateuuringu puhul toimub populatsioonist võetud valimi uurimine haiguse või mõne muu teguri või nähtuse (muutuja) esinemise kindlakstegemiseks populatsioonis.